УДК 821.161.1
DOI https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.2-1/53

Лі Ялінь,
Ланьчжоуський політехнічний університет (КНР)

МИКОЛА ГУМІЛЬОВ ЯК НАСТАВНИК ПОЕТІВ У КРИТИЧНІЙ РЕЦЕПЦІЇ ГЕОРГІЯ АДАМОВИЧА

У статті визначено, що створений Георгієм Адамовичем образ Миколи Гумільова, який був наставником для багатьох поетів, творчим учителем носить глибоко особистісний характер. Образ Миколи Гумільова в критичних статтях Георгія Адамовича обумовлений дружбою між ними і прагненням критика розвінчати негативні міфи про нього, представити справжнього поета-акмеиста, якого знали люди з близького йому оточення. У статті визначено, що важливою особливістю критичних статей Георгія Адамовича, в яких згадується ім'я Миколи Гумільова, можна назвати ставлення до поезії вчителя як до еталону.

Ключові слова: *Микола Гумільов, Георгій Адамович, рецепція, критика, наставник, акмеїзм.*

Сьогодні ми можемо констатувати, що більша частина критичної спадщини Г. Адамовича так і не стала об'єктом уважного наукового вивчення. У працях російських вчених на десертаційному рівні сьогодні існують тільки два дослідження О. Коростельова та М. Пономарьової, які датуються минулим століттям і присвячені поетичній спадщині Г. Адамовича, проте вивченню його об'ємної критичної спадщини приділено недостатньо уваги. Немає досліджень, у яких би розглядалися рецепція Г. Адамовича не тільки творчості М. Гумільова, але і його наставницька діяльність. Тому ціль нашої статті полягає у прагненні роздивитися образ М. Гумільова - вчителя у критичній рецепції М. Гумільова.

Слід зазначити, що до осмислення наставницької діяльності М. Гумільова звертався не тільки Г. Адамович, але і багато інших авторів російського зарубіжжя. На думку О. Вєрнік, «причиною пристальної уваги зі сторони Російського Зарубіжжя до особистості і творчості М. Гумільова були не тільки обставини трагічної загибелі поета, але і численні публікації його друзів, учнів, однодумців, які прагнули зберегти пам'ять про поета, передати його творчість наступному поколінню. Вони як ніхто усвідомлювали, що М. Гумільов, на жаль, за різними причинами не був оцінений при житті. Визнання поета, яке відбулося вже після загибелі, свідчить про те, що творчість М. Гумільова не була миттєвою, вона належала майбутньому» [1, с. 209].

Г. Адамович створює образ М. Гумільова-вчителя у «Літературних замітках» (1924), де детально пише про наставництво поета-актеміста. Замітка вибудовується як контраргументація усім, хто глузливо докірав М. Гумільова у роботі з молодими студистами «Звучащей раковины»: «Почти без исключений вся наша критика при жизни Гумилёва была к нему настроена недоверчиво и даже насмешливо. Люди, мало о поэзии думавшие, ничего в ней не понявшие, свысока поучали и наставляли его. Это глубоко задевало Гумилёва, хотя внешне он всегда оставался спокоен. В последние годы, по общим условиям, умолкла критика печатная, но тем острее и оживленнее сделалась устная: в ежедневных встречах во «Всемирной Литературе» или в Доме Искусств, в случайных беседах, в очередях, Гумилёва часто упрекали за его работу в студии, из которой впоследствии образовался кружок «Звучащая раковина» [2, с. 85].

Г. Адамович підкреслює, що всі молоді поети, які оточували М. Гумільова були учням «в самом точном смысле слова» и все, кто слышал их стихи, считали, что они – «типичные эпигоны, без всяких «надежд впереди», аккуратные и посредственные работники» [2, с. 85]. Противники М. Гумільова «с ехидством говорили, что он и его поэтика не способны создать ничего живого» [2, с. 85]. У відповідь на це, ніби заступаючись за репутація вчителя, Г. Адамович говорить: «Подлинных дарований никогда и нигде не бывает больше, чем несколько на целое поколение. Если поэт создает школу и все его ученики кажутся даровитыми, живыми, обещающими, то такому поэту грош цена: он втирает очки в глаза, он обманщик. Он учит приемам, которые лишь скрывают сущность искусства. Оперирующий такими приемами стихотворцев легко может не только обольстить, но и обольщаться» [2, с. 85]. Справжній поет бачить

сенс у відмові від художніх надмірностей, «от всяких побрякушек искусства<…> от удивительных рифм, от неожиданных образов» [2, с. 85].

Головна заслуга М.Гумільова полягала у тому, що він вчив молодих авторів простоті, він «внушал им, что поэзию нельзя ни украшать, ни принаряживать. Конечно, из двадцати его студентов девятнадцать наверно не были поэтами. Окажись среди них хоть один поэт, и то было бы большой удачей. Если бы Гумилёв, посвятив их в тайны современной поэтической кухни, рекомендовал их вниманию все ее рецепты, критика, вероятно, была бы в восторге: какая смелость, какая новизна горизонтов! Но он убедил их не быть фальшивомонетчиками и они его послушались. Это лишний «лавр» Гумилёва» [2, с. 49]. У цих словах Г. Адамович передає не тільки акмеістичність світогляду М. Гумільова, він підкреслює, що і сам розділяє точку зору вчителя. «Не бути фальшивомонетником» – цей тезис, ймовірно, сформульован із гумільовського маніфесту «Наследие символизма и акмеизм», у якому чітко безперечно головне, у чому розходяться акмеісти з попередниками-символістами: «Акмеістом важче бути, чим символістом, як важче збудувати собор, ніж вежу» [3, 3, с. 17].

Ми вважаємо, що гумільоовське відношення до творчості, про яке пише критик, надалі стало основоположним для поезії «паризької ноти», творцем якої вважають Г. Адамовича. Вчені визначають такі принципи цієї поезії «1) поетичний монотеїзм, 2) самоконтроль і внутрішній аскетизм, 3) самоцінність звуку, 4) поетична честність, відповідальність за свої вірші» [4].Очевидно, що ці положення близькі тій позиції М. Гумільова, яку критик відстоює у статті.

У ряді статтей Г. Адамовича прослідковується прагнення зіставити вірші авторів, які розглядаються, (у першу чергу молодих) з поезією М. Гумільова, яка у даному випадку виступає своєрідним еталоном поетичного таланту. Так у статті про К. Вагінове (1926) Г. Адамович відмітив, що, не дивлячись на те, що М. Гумільов відносився до творчості молодого поета «співчутливо», він «всегда выделял его из числа остальных своих слушателей, как отделяют поэта от ремесленников» [2, с. 397]. І ці слова зразу підготовлюють читача до сприйняття поезії К. Вагінова. А у іншій статті, кажучи про вірш Ю. Терапіано «Розстріл», критик відмічає, що твор «смутно напоминает Гумилёва. В нем есть гумилёвская стройность, крепость, мужественность тона. Это не подражание, это, по-видимому, духовное родство» [2, с. 450]. Декілька років потому, аналізуючи книгу Ю. Терапіано «Лучший звук», критик знову вказує на духовну спорідненість поета с М. Гумільовим: «Терапиано нельзя назвать ни учеником, ни последователем Гумилёва, но его родство с Гумилёвым несомненно. Скажу больше: ни один из ближайших продолжателей Гумилёва так его не напоминает, как этот парижский стихотворец» [5, с. 23–24]. На його думку, для поезії Ю. Терапіано характерна «гумилёвская бодрость, мужественность, даже характерная гумилёвская простота – не литературная, а внутренняя, умственно-душевная. Как и стихи Гумилёва, стихотворения Терапиано живут не отдельными строчками, а только в целом. Отдельных строк не запомнишь, не повторишь. Ни звуковой прелести, ни остроты выражения у него нет, как не было их и у Гумилёва. Но в стихотворении всегда сведены концы с концами, и всегда оно что-то выражает» [5, с. 24]. Українська дослідниця творчості Ю. Терапіано Є.Ленська багато років потому також звернула увагу на ці риси естатики письменника [6]. Очевидно, приведені приклади вказують на те, що ім'я М. Гумільова у критичній оцінці Г. Адамовича служить свідком таланта автора, якого ми розглядаємо.

Таким чином, створений Г. Адамовичем образ М. Гумільова-вчителя носить глибоко особистісний характер, який обумовлений дружбою між ними і прагненням критика розвінчати негативні міфи про нього, представити справжнього поета-акмеїста, якого знали люди із близького йому кола. Ще однією особливістю критичних статтей Г. Адамовича, у яких згадується ім'я М. Гумільова, можна назвати відношення до поезії вчителя як к еталону, який сприяє розумінню ступені таланту автора, якого ми розглядаємо. Перспективи подальшого дослідження ми бачимо у вивченні критичного метода М. Гумільова на статті Г. Адамовича.

Список літератури:

1. Верник О. А. «Пленительная это фигура… в богатой замечательными людьми русской поэзии» (Н. А. Оцуп о Н. С. Гумилёве) *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: Філологічні науки.* Луганськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2010. № 11 (198). Ч. 1. С. 209–220.

2. Адамович Г. В. Собрание сочинений. Литературные беседы. Книга первая («Звено» : 1923 – 1926). Санкт Петербург : Алетейя, 1998. 575 с.

3. Гумилёв Н. Сочинения : В 3 т. Москва : Худож. лит. , 1991.

4. Коростелев О. А. «Парижская нота» и противостояние молодежных поэтических школ русской литературной эмиграции [Электронный ресурс]: http://textarchive.ru/c-2687764-pall.html (дата обращения 1.11.2020)

5. Адамович Г. В. Собрание сочинений. Литературные беседы. Книга вторая («Звено» : 1926 – 1928). Санкт Петербург : Алетейя, 1998. 512 с.

6. Ленська О. О. Літературні та естетичні позиції Ю. К. Терапіано : автореф. дис. … канд. філол. наук : спец. 10.01.02. Харків , 2013. 20 с.

Li Yalin. NIKOLAI GUMILYOV AS A MENTOR OF POETS IN THE CRITICAL RECEPTION OF GEORGY ADAMOVICH

The article determines that the image of Nikolai Gumilyov, created by Georgy Adamovich, who was a mentor for many poets, a creative teacher, is deeply personal in nature. The image of Nikolai Gumilyov in the critical articles of Georgy Adamovich is due to the friendship between them and the critic's desire to debunk the negative myths about him, to present a true acme poet, whom people from his close circle knew. The article determines that an important feature of the critical articles of Georgy Adamovich, in which the name of Nikolai Gumilyov is mentioned, can be called the attitude to the teacher's poetry as a standard that contributes to understanding the degree of talent of the author in question.

Key words: *Nikolay Gumilyov, Georgy Adamovich, reception, criticism, mentor, acmeism.*